

Az izraeli sajtó érthetően lelkesen üdvözölte Kertész Imre Nobel-díját. Ezt már önmagában az a tény is indokolná, hogy alkotásai központi témájául a holokausztot választó, zsidóságával békében élő író az idei ki-tüntetett. Az izraeli nagyközönség és kritikusok már korábban megismerhették Kertészt, kinek két könyve is megjelent héberül: a Sorstalanságot Miriam Algazi, a Kaddis a meg nem született gyermekért című könyvet pedig a magyar közönség előtt is jól ismert Itamár Jáoz-Keszt fordította. (Amely a díjtól függetlenül jelent meg a nagy esemény előtt három héttel.) A Jedit Ahronot és a Haaretz is egész oldalas cikket szentelt Kertész Imre életének és munkásságának, az újságírók, az ismerősök és a barátok az író nyilatkozataiból idéznek – különös tekintettel az idén áprilisban a Jad Vasemben mondott beszédére –, és lenyűgöző, humanista személyiségét méltatják. A lelkes fogadtatásból Gerson Saked irodalomtörténész, a jeruzsálemi Héber Egyetem professzorának cikkét idézzük teljes terjedelmében a Jedit Ahronotból.

Gerson Saked Megbirkózni a borzalommal

A magyar zsidó író, Kertész Imre leginkább három könyve, a *Sorstalanság*, a *Kaddis a meg nem született gyermekért* és a *Gályanapló* német fordítása révén vált híressé.

A holokauszt túlélő szerző minden művében két totalitárius rendszerrel, a nácizmussal és a kommunizmussal birkózik. Műveiben az identitás, a bűnösség és az identitás bűnös voltának kérdéseit boncolgatja. Első könyve, a holokauszttal foglalkozó *Sorstalanság* mestermű, mely véleményem szerint bármely e témáról írott korábbi könyvvel felér, és a szememben Primo Levi kelet-európai párja.

A későbbi könyvei igen eredeti stílusban íródtak: félúton vannak egy rendkívül fájdalmas saját élményeken alapuló elbeszélés és egy, a saját élményeit kívülállóként figyelő, elemző és kisebb-nagyobb mértékben bíráló ember élményének mély filozófiai megvilágítása között.

Kertész a nyelve által korlátozott magyar irodalom egyik központi „számkivetett” alakja, kinek nemzetközi hírneve jelentős mértékben függ a fordítótól (ahogy az izraeli íróké is). Igen lendületes, elképesztően eredeti író és kivételes személyiség.

A héberre is lefordított *Sorstalanság* önéletrajzi ihletésű regény. A könyv ereje abban rejlik, hogy a szerző személyes és igen korlátozott nézőpontból láttatja az eseményeket. Szinte a regény végéig nem hajlandó teljes képet mutatni a táborról, a zsidókról, a németekről és a holokausztról. Ehelyett apró részleteket, mozzanatokot mesél el, ahogy azokat egymás után felfedezi és átéli a főhős, aki fokról fokra szokja meg a szeme előtt zajló változásokat. Az olvasók vele együtt értik meg a világban és ennek kapcsán a személytelen sors áldozat-

tává és tanújává váló főhős életében végbemenő eseményeket.

A korlátozott nézőpont a zsidó sorsot és identitást mintegy az egyén szemével láttató regény legfőbb erőssége. Éppen ezek a korlátok hangsúlyozzák az ábrázolt kép univerzális voltát.

A szerző olyan helyzetet teremt, melyben ő és az olvasók ironikusan szemlélik a főhőst: ismerik a rettenetes összképet, így az eseményeket előre látva figyelik a történet negatív kollektív és (ha a túlélés pozitívumnak számít) pozitív személyes végkifejletét. Ami a legfőbb, anélkül hogy a szerzőnek akár csak egyszer is nyílt iróniára lenne szüksége, az olvasók vele együtt szemlélik a főhős ártatlanságát. Együttműködnek a sors iróniájával, mivel minden „kívülálló”, beleértve a szerzőt, aki kívülről figyel az eseményeket személyesen elszenvedő főhőst, a lehetetlen élmény ironikus tanúja. A szerző és az olvasó furcsa vigasza az a közlésfolyamat minden résztvevője által ismert tény lehet, hogy az események vége felé összeolvad a szerző és az elbeszélő, és ez az összeolvadás jelzi, hogy a főhős sikeresen túlélte a várható katasztrófát.

Néhányszor találkoztam Kertész Imrével, és mély benyomást tett rám, ahogy a valódi ártatlanság keveredik benne a józansággal, egy kisfiú érzékenysége a filozofikus gondolkodással. Egy asszimiláns zsidó család gyermekeként Kertész keményen megküzdött zsidó identitásáért, ám amióta Izraelben járt, mélysegesen azonosul a zsidó néppel és annak hazájával. Ő azok közé a megtértek közé tartozik, akik ott is állhatnak, ahol a tökéletes caddikok nem.

HÉBERBŐL FORDÍTOTTA:
STÖCKL JUDIT